

Dr. sc. Enes Prasko

MEDIJI KROZ ISTORIJU

Sažetak

Mediji kroz istoriju razvoja, sve do modernog društva, sredstva su komunikacije koja se prilagođavaju društvenim promjenama. Njihov uticaj na proces društvenih promjena je marginalan, bez jasno iskazanog uticaja na promjene. U danasnjem društvu koje se nalazi u tranziciji, što je karakteristično za svako istorijsko razdoblje razvoja društva, samo se ti procesi tranzicije, danas, odvijaju brže, otvara se proces osamostaljivanja dijela medija koji su u proteklim razdobljima bili pod kontrolom države. Taj proces mijenja ulogu medija u društvu, a time i društvenu funkciju medija, u odnosu na prethodna razdoblja.

Novine su bile prvi pravi medij masovnih komunikacija, ali su im se tokom devetnaestog i dvadesetog vijeka priključivali i drugi. Prva na tom spisku bila je fotografija čiji je zvanični datum rođenja 1837. godina.

Bežična telegrafija je veoma brzo osvojila svijet. Na tragu Markonija brojni istraživači su počeli da ispituju mogućnost da se bežičnim putem umjesto prijenosa Morzeovih znakova emituju i primaju govorni i zvučni signali.

Radio kao medij je veoma brzo postao izuzetno popularan i porodice su se uveče okupljale oko radio prijemnika da zajedno slušaju prenose koncerata, radio drame, vijesti.

Nekih četrdeset godina kasnije, 1926. godine, Džon Logi Berd će u Londnu javno prikazati prijenos živih slika na daljinu.. Biće potrebno još deset godina da se ostvari niz tehničkih otkrića i usavršavanja, da bi BBC 1936. godine započeo prvi redovni televizijski program u svijetu.

Naziv internet se prvi put pojavljuje 1983. godine kada dolazi do spajanja Arpaneta i nekoliko drugih komunikacionih mreža. Međutim prava eksplozija razvoja ove svjetske mreže nastupa 1993. godine kada Tim Berners Li stavlja na slobodno raspolaganje sistem indeksiranja adresa koji je on razvio i koji je poznat kao www (od World Wide Web – Velika svjetska mreža).

Ključne riječi: *istorija, mediji, funkcija medija*

Mediji kroz istoriju razvoja, sve do modernog društva, sredstva su komunikacije koja se prilagođavaju društvenim promjenama. Njihov uticaj na proces društvenih promjena je marginalan, bez jasno iskazanog uticaja na promjene.

U danasnjem društvu koje se nalazi u tranziciji, sto je karakteristično za svako istorijsko razdoblje razvoja društva, samo se ti procesi tranzicije, danas, odvijaju brže, otvara se proces osamostaljivanja dijela medija koji su u proteklim razdobljima bili pod kontrolom države. Taj proces mijenja ulogu medija u društvu, a time i društvenu funkciju medija, u odnosu na prethodna razdoblja.

Kanadski teoretičar medija, Marshall McLuhan¹ bio je zagovornik teze da različite vrste medija imaju različit uticaj na društvo. On je tvrdio da je sam medij poruka te da je

¹ McLuhan, M. (1964). *Understanding Media*, London: Routledge & Kegan P

društvo više pod uticajem tipa medija nego samim sadržajem i porukom koja se njime prenosi.

Ako usporedimo društvo sredinom 19. vijeka u kojemu se vijesti prenose danima s današnjim društvom koje je globalno povezano Internetom, njegova tvrdnja ima smisla, međutim treba imati na umu da podijele između različitih medija nisu više toliko velike kao što su nekada bile. S time se slaže i Giddens² koji kaže da Internet prijeti da će izbrisati razliku između tradicionalnih oblika medija te postati primarni javni prijenosnik informacija.

Polazeći od Agore možemo smatrati da je prvi medij masovnog komuniciranja bio skup stanovnika na nekom trgu gdje se saopštavaju i raspravljaju svjetovna pitanja ili u nekom svetištu gdje razmatraju duhovna pitanja ili se preko posrednika opšti s transcendentnim. Međutim, masovni mediji u smislu u kome ih danas podrazumijevamo rađaju se tek poslije XV vijeka, to jest poslije Gutenbergovog izuma štampe.

Naime prije 1600. godine štampani su s vremena na vrijeme „almanasi“ koji su izvještavali o bitkama i ratovima iz prethodnog perioda.³ Ti almanasi, kao i izvještaji rada engleskog parlamenta nisu imali određeni ritam izlaženja već su se pojavljivali s vremena na vrijeme.

Industrijska revolucija započela je u Velikoj Britaniji polovinom osamnaestog vijeka. Ovaj ključni događaj, koji su inicirala dva pronalaska, Vatova parna mašina i Žakarov razboj, donio je bitne promjene u društvu.

Pojava novih potreba nove klase u nastajanju, kao i industrijske buržoazije čiji značaj i moć počinju da prevazilaze bogatstvo i moć plemstva zasnovanih na vlasništvu nad zemljom. Javlja se novi sloj potrošača kulture koji imaju druge ukuse i druge afinitete od dotadašnjih diktatora mode zemljoposjedničkog plemstva.⁴

Razvoj štampe započeo je tokom 19. vijeka u vrijeme društvenih i političkih nemira u Evropi. Vrlo brzo su se novine počele distribuirati širem krugu korisnika noseći najnovije vijesti, informacije i zabavni sadržaj iz cijeloga svijeta. Novine su pomogle stvaranju osjećaja nacionalnog identiteta odnoseći se prema čitateljima neke zemlje kao dijelom jedne zajednice. Time su one postale prvi medij masovne komunikacije u istoriji što su odmah prepoznali i tadašnji oglašivači i političke stranke koje su u novinama vidjele potencijal za širenje svojih ideja.

Rađaju se masovni mediji kao odgovor na porast pismenosti i uvećanja gradskog stanovništva.⁵ Novine su bile prvi pravi medij masovnih komunikacija, ali su mu se tokom devetnaestog i dvadesetog vijeka priključivali i drugi. Prva na tom spisku bila je fotografija čiji je zvanični datum rođenja 1837. godina. razvoj fotografije rezultat je zajedničkog rada čovjeka industrije i čovjeka umjetnosti, što je, u krajnjoj liniji, obilježilo fotografiju koja i danas oscilira između industrijskih primjena i umjetnosti koju oličavaju brojne ličnosti.

Bežična telegrafija je veoma brzo osvojila svijet. Na tragu Markonija brojni istraživači su počeli da ispituju mogućnost da se bežičnim putem umjesto prijenosa Morzeovih znakova emituju i primaju govorni i zvučni signali.

² Giddens, A. (2009). *Sociology*, 6th ed., Cambridge: Polity Press.

³ Briggs, A. i Burke, P. (2005). *A Social History of the Media*

⁴ Briggs, A. i Burke, P. (2005). *A Social History of the Media*

⁵ Hoboken, New Jersey (USA), *Communication*, Oxford (UK): Wiley-Blackwell.

Radio kao medij je veoma brzo postao izuzetno popularan i porodice su se uveče okupljale oko radio prijemnika da zajedno slušaju prijenose koncerata, radio drame, vijesti.

Razvoj kinematografije i filma je u vrlo kratkom vremenu stvorio novu granu umjetnosti, filmsku umjetnost. Prvi film uz kino ulaznicu se prikazao u Parizu 1895. i iz temelja je promijenio dotadašnji pogled na svijet. Kina su vrlo brzo postala masovno posjećena u razvijenijim zemljama, a filmska industrija zabave počela je stvarati zvijezde, prenositi nove trendove, kulturu, jezik i navike gledaocima širom svijeta.

Nekih četrdeset godina kasnije, 1926. godine, Džon Logi Berd će u Londnu javno prikazati prijenos živih slika na daljinu.. Biće potebno još deset godina da se ostvari niz tehničkih otkrića i usavršavanja, da bi BBC 1936. godine započeo prvi redovni televizijski program u svijetu.⁶

Naziv Internet se prvi put pojavljuje 1983. godine kada dolazi do spajanja Arpaneta i nekoliko drugih komunikacionih mreža. Međutim prava eksplozija razvoja ove svjetske mreže nastupa 1993. godine kada Tim Berners Li stavlja na slobodno raspolaganje sistem indeksiranja adresa koji je on razvio i koji je poznat kao www (od World Wide Web – Velika svjetska mreža).

Pojava i razvoj društvenih mreža u sklopu novog, digitalnog doba uveliko mijenjaju način na koji naše društvo funkcionira, način na koji živimo, percipiramo sebe i svijet oko sebe te način na koji komuniciramo međusobno, što je posebno izraženo među novim generacijama.⁷

Zadnjih godina društvene mreže su svojim uzletom postale globalni fenomen te uzrokovale duboke promjene u našem društvu čime je i diskurs njihovog utjecaja na naše živote dobio na važnosti.

Zaključak

Primjećujemo da danas, stalno prisutni na društvenim mrežama postajemo njihov sastavni dio konzumirajući ali i stvarajući sadržaje što uzrokuje značajne promjene u našoj društvenoj interakciji kako u pozitivnom tako i u negativnom smislu. Globalizacija i demokratizacija komunikacije, umreženost, stvarnost kontra iluzija, anonimnost, velika količina podataka te sigurnost na društvenim mrežama kao i tanka linija privatnog kontra javnog samo su neki od pozitivnih i negativnih aspekata društvenih mreža.

Najvažnija karakteristika ovog vremena je da je okruženje digitalnih medija sve više prisutno u svakodnevnicu pojedinca a karakterizira ga visoka razina integracije u svakodnevno društveno tkivo. Time se unose različita fenomenološka iskustva u odnosu na prethodno razdoblje razvoja.⁸

Posebna karakteristika je cjelodnevna uronjenost u medijski isadržaj, do stepena u kojem se pretvara u vizualno prostorno okruženje gdje postaje vrlo teško odrediti granicu između povezanosti s Internetom i fizičkom stvarnošću.

Svi se teoretičari medija i društva slažu da su društvene mreže ključno obilježje modernog društva na prijelazu koje mijenjaju i medije i društvo. Da bi uočili važnost

⁶ Briggs, A. i Burke, P. (2005). *A Social History of the Media*

⁷ Boyd, D. M. i Ellison, N. B. (2007). *Social network sites: Definition.*

⁸ Boyd, D. M. i Ellison, N. B. (2007). *Social network sites: Definition*

medijske mreže koja je na djelu, valja reći da su u povijesti ljudskog društva uvijek postojale mreže koje su omogućavale komunikaciju i mijenjale društvo, od interesne društvene mreže preko starinskih cehova do savremene širokopojasne internetske mreže.⁹

Međutim, internetska mreža je samo medij a ne interesna mreža, za razliku od cehovske i drugih, ali medij gdje tehnološke mogućnosti su uvjetovale da djeluje dvosmjerno, te da bude medij u društvu koje se fragmentira i isprepliće interesnim sferama.¹⁰

Literatura :

1. Baudrillard, J. (2001). *Simulacija i zbilja*, Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
2. Bauman, Z. (2004). *Identity: conversations with Benedetto Vecchi*, Cambridge: Polity
3. Boyd, D. M. i Ellison, N. B. (2007). *Social network sites: Definition*.
4. Hoboken, New Jersey (USA), *Communication*, Oxford (UK): Wiley-Blackwell.
5. Briggs, A. i Burke, P. (2005). *A Social History of the Media*
6. Cashmore, E. (2006). *Celebrity Culture*, London: Routledge.
7. Castells, M. (2015). *Networks of Outrage and Hope*, 2nd ed., Cambridge: Polity Press.
8. Chomsky, N. (1991). *Media Control: The Spectacular Achievements of Propaganda*
9. Giddens, A. (2009). *Sociology*, 6th ed., Cambridge: Polity Press.
10. Keen, A. (2015). *Internet nije odgovor*, naklada Ljevak: 2017
11. Kietzmann, J. H. i Hermkens, K. (2011). *Social media? Get serious!*
12. McLuhan, M. (1964). *Understanding Media*, London: Routledge & Kegan P

MEDIA THROUGH HISTORY

Abstract

All the way through the history and until the modern society media have been means of communication adapting to the social changes. Their influence of the process of social changes is marginal without clearly indicated effect. In today's society undergoing transition, which is a characteristic of every historical period in the development of the society nowadays happening much faster than before, there is an undergoing process of media freeing from the control of the state and becoming independent. This process is changing the role and the function of the media in the society in comparison to the previous time periods.

Newspaper were the first real media for mass communication and many other media joined during the 19th and 20th century. The first in the line was photography whose official date of birth is the year 1837.

Wireless telegraph quickly conquered the world. Following the footsteps of Marconi, numerous researchers started looking for the possibilities of wireless transfer of Morse code as well as broadcasting and receiving speech and audio signals.

Radio as media quickly became extremely popular and the whole families gathered in the evening by the radio receiver to listen to the concerts, radio dramas, news etc.

⁹ Kietzmann, J. H. i Hermkens, K. (2011). *Social media? Get serious!*

¹⁰ Boyd, D. M. i Ellison, N. B. (2007). *Social network sites: Definition*.

In 1926, about forty years later, John Logie Baird publicly displayed distance broadcasting of live images in London. It will take another ten years for the series of technical discoveries and improvements in order for BBC to initiate the first regular TV broadcasting in the world in 1936.

The term internet first appeared in 1983 following the merge between Arpanet and several other communication networks. However, the real boom in the development of this world wide network occurs in 1993 when Tim Berners-Lee provided, for free, address indexing system which he established and which is known as www (World Wide Web).

Key words: *history, media, media function*